

KIS FEJEKBEN NAGY TEHETSÉG

Mintha láthatatlan erő mozgatná az embereket abba az irányba, hogy valami eredetit, formabontót prezentáljanak ország-világ elé, valamit, ami kiemeli őket a szürke tömegből, amitől egyediek, megismételhetetlenek, ami bevezeti a nevüket a hírességek örök csarnokába. Az egyéni érdekek a közösségi érdekek fölé tornyosulnak, tombol az önmegvalósítási láz, mintha a Maslow-piramis összes alsóbb fokozatát már kipipáltuk volna. S amíg sok embernek rengeteg erőfeszítésébe kerül, hogy kitűnjön a tömegből, addig akadnak olyanok, akik már életük első pillanatától kezdve mások, kilógnak a sorból, pedig más vágyuk sincs, mint az, hogy ugyanolyan átlagos emberek legyenek, mint a többiek.

◆ A TÖRTÉNET

Frank Adler (Chris Evans) és unokahúga, a kis Mary (Mckenna Grace), a *Gifted* című film főhősei látszólag békésen tengetik közös életüket egy amerikai kisvárosban, egy olyan lakótelepen, ahol dobozházszerű építmények vannak, és rengeteg szomszéd, akik közül a kedves, jólelkű, mosolygós Robertára mindig lehet támaszkodni. Őket nézve nem is gondolnánk, hogy az iskolakezdés bizonyos embereknek nemcsak a nagy változásról, a nehéz iskolatáskáról, a rengeteg új tankönyvről és a megszerzendő ismeretekről szól, hanem valami sokkal nagyobbról. Számos gyermeknek ez a fordulópont az egész életét kifordítja a sarkaiból, és olyan kihívások elé állítja őt, amelyre nem biztos, hogy fel van készülve.

Mary kivételesen tehetséges a matematikában, elképesztő számokat szoroz össze és emel négyzetre fejben, olyan egyenleteket old meg, amelyektől néhány matematika szakos egyetemista is hidegrázást kapna. Világlátása, szókinccse is sokkal érettebb, mint amit egy hétévestől elvárhatnánk. Minden módon próbál beilleszkedni, szeretne barátokat szerezni és normálisan élni, de nyilvánvaló, hogy neki más utat szánt a sors. Nagybátyja, Frank is ódzkodik ettől a helyzettől, mert megélte, min ment keresztül a testvére, Mary édesanyja, aki maga is rendkívül tehetséges matematikai zseni volt, s úgy kellett felnőnie, hogy nem volt saját élete, minden a számokról és az egyenletekről szólt. Tragikusan fiatalon távozott az élők sorából, és Frank megfogadta, hogy Mary élete más lesz, tele élménnyel, barátokkal, nevetéssel, egyszerűval gyerekségekkel – de nem számolt a semmiből felbukkanó, nagyravágyó nagymama személyével, aki rögtön lecsap a lehetőségre, hogy be nem teljesült álmait ezúttal Maryn keresztül valósítsa meg. Pert indít Mary kizárólagos felügyeleti jogáért, ezzel pedig a nézőben is etikai és morális dilemmákat indít el.

TEHETSÉG: ÁLDÁS VAGY ÁTOK?

Minden gyermek alapvető sajátossága, hogy kíváncsi, és szeretné felfedezni a világot.

A tehetséges gyermekekben ez a tudásszomj még csillapíthatatlanabb, s egy részüknél a speciális érdeklődés is hamar megmutatkozik. Sokuk megéli a kirekesztettség és a magányosság érzését, mert a kortárs kapcsolatok építésének alappillére a közelség, valamint a hasonlóság, s ebbe a közös érdeklődési kör is beletartozik. Mivel őket legtöbbször más, összetettebb dolgok érdeklik, mint a korosztályukat, képesek felfogni és megérteni akár felnőtt problémákat is, elszigeteltnek érezhetik magukat, mert élményeiket nincs kivel megosztaniuk.

Míndez sokszor opponálásban, viselkedéses és magatartási problémákban érhető tetten, és a pedagógus számára elsősre úgy tűnhet, egy újabb renitenssel van dolga. Az oviban, majd az iskolában rendetlenkedő, a szüleinek és a pedagógusoknak visszabeszélő, a szabályokat folyton áthágó, az óvodai foglalkozások vagy iskolai órák alatt figyelmetlen

gyermekről tüzetesebb vizsgálódás után sokszor kiderül, hogy egy vagy több területen kiemelkedően tehetséges. Gyarmathy Éva, aki Magyarországon rendkívül sokat tett a speciális nevelési szükségletű gyermekek segítése terén, gyakran hangsúlyozza, hogy a kiemelkedő teljesítményre képes, tehetséges gyermekek jellemzőiben és az ADHD (figyelemhiányos hiperaktivitás) tüneteiben sok hasonló pont található, többek között az impulzivitás, a gyors reakcióidő, a kíváncsiság, az aktivitás és az alkotás iránti vágy, a monotoniatűrés alacsony szintje vagy a tekintély megkérdőjelezése. A társas beilleszkedés nehézségeit, illetve az egy irányba mutató, szinte hihetetlen érdeklődést és motivációt pedig olykor autisztikus tünetként értelmezi a környezet.

Amikor egy tehetséges gyermeket elképzelünk, általában egy idealisztikus kép, nem pedig a fenti tulajdonságok jutnak eszünkbe, hiszen ezek hosszútávon mind a szülők, mind a pedagógusok számára igen fárasztóak lehetnek.

A filmbeli Mary-nek azonban szerencséje van, mert pedagógusa jól érti és kezeli azt a belső hajtóerőt, ami megfelelő kihívás nélkül deviáns viselkedéshez és magatartási problémákhoz vezethetne. Így a kislány teret kap a benne rejlő zsenialitás kibontakoztatására.

ZSENI ÉS/VAGY GYERMEK

Mindamellet, hogy a gyermek különleges képességeit nyilvánvalóan gondozni és segíteni kell, felmerül a kérdés, hogy mi a helyzet a gyermek többi szükségletével? A biztonságérzettel, a szeretettel, az intimítással és azzal a joggal, hogy gyermek lehessen? Hol van a határ, amikor bizonyos áldozatok túl drágának és kockázatosnak bizonyulnak a nagyszerűséghez vezető úton? Ki és hogyan dönthet, és mi a legjobb döntés egy különleges gyermek esetében? A célunk nem lehet annyi, hogy sikeres és kiemelkedő eredményeket elérő felnőtteket neveljünk, ugyanilyen fontos a boldog, kiegyensúlyozott érzelmi élet, illetve a harmonikus társas kapcsolatok is. A kutatások szerint a kiemelkedően tehetséges gyerekek kevésbé népszerűek, hiszen koraérett szemléletmódjuk, életkoruktól eltérő érdeklődésük, impulzivitásuk megnehezíti beilleszkedésüket, ami súlyos érzelmi terheket ró rájuk.

A felnőtt környezet feladata, hogy segítse ezen gyermekek szocio-emocionális készségeinek fejlődését. Jó, ha van olyan gyerekközösség, ahol barátságokat tudnak építeni, és a hasonló képességű gyerekekkel motiválhatják egymást, a gyengébb képességű vagy más területen tehetséges gyerekekkel való találkozásból pedig megtapasztalhatják a sokszínűség elfogadását, egymás segítségét.

További nehézséget jelenthet, hogy a tehetséges gyerekek korábban találkoznak azokkal témákkal, amelyek feldolgozására érzelmileg még éretlenek, ami miatt súlyos szorongást élhetnek át. Marynek

ebből a szempontból is szerencséje van, mert míg ő matematikai tehetség, nagybátyja igen tehetséges nevelőnek bizonyul, akihez bármikor bizalommal fordulhat a legnehezebb kérdésekkel is, és aki őszintén, egyszerűen, türelemmel, Mary érzelmi és értelmi életkorát egyaránt figyelembe véve válaszol neki. Érzelmi biztonságot nyújt, sok időt tölt a kislánnyal, különféle közös tevékenységben vesznek részt, és egyértelművé teszi, hogy nem a képességei miatt, hanem önmagáért szereti, továbbá nem használja arra a tehetségét, hogy mások előtt felvágjon vele. Megengedi neki, sőt motiválja, hogy gyerekként viselkedjen, életkorának megfelelő játéka és hobbijai legyenek. Ugyanakkor a régmúlt negatív tapasztalatai miatt nehezen engedi, hogy a tehetségével kapcsolatos tevékenységekben elmerüljön, nehezebbre esik olyan környezetet biztosítani számára, ami elősegítené Mary átütő tehetségének kibontakozását. A film során végigkövethetjük azt a folyamatot is, hogy ezen a téren miként csiszolódnak Frank elképzelései, és végül hogyan lábálnak ki a nehézségekből és találnak megoldást problémájukra.

A TEHETSÉG ÖT ÁRNYALATA

Mary különleges, és nemcsak abban, hogy hihetetlen képességekkel bír a matematika területén, hanem sajátos észlelés, viszonyulás és szocio-emocionális vonások jellemzik. Lovecky szerint a tehetségre öt olyan személyiségvonás jellemző, amely hozzásegíti őket a tehetségük kibontakoztatásához, ám ezzel együtt érzelmileg sebezhetővé teszi őket, így érdemes külön figyelmet fordítani ezekre.

I. Divergens gondolkodás: Amikor a tehetséges gyermek egy problémával találkozik, általában a többségtől eltérő, kreatív, szokatlan válaszokat ad,

hirdetés

amit a környezet könnyen lázadásnak címkézhet, főként, ha ez a tekintély megkérdőjelezésével társul. Fontos ezért megtanítani neki, hogy miként igazodhat el a társas kapcsolatok és szabályok útvesztőjében, és hogyan tudja a kritikát jól kezelni. Jó, ha van olyan érzelmi biztonságot adó kapcsolat, ahol szabadon kifejezheti ötleteit és gondolatait.

2. Érzékenység: Amikor Mary a szemtanúja volt az egyik társa megalázásának, pontosan azzal a szenvedélyességgel reagált, ami a tehetséges gyermekek sajátja, sőt, annak erkölcsi helyességéről is meg volt győződve. A könyörület és az empátia nagyon jó tulajdonságok, de fontos figyelmet fordítani arra, hogy a gyermek megtanulja kezelni ezeket a mély érzelmeket, illetve elkülöníteni a saját érzéseit a másokétól.

3. Kiváló ítélőképesség: A tehetséges gyermekek hamar észreveszik a dolgok lényegét, az igazságosság mindennél fontosabb számukra. Mindazonáltal lényeges, hogy ne elvont fogalmak vezéreljék őket, hanem észrevegység a másik szükségleteit, illetve elfogadják azt, hogy mások nem feltétlenül rendelkeznek az ő éleslátással.

4. Belső vezérlő elv: A Maryhez hasonló gyermekek erős akarattal, nagy lelki erővel menetelnek a céljaik felé, de hatalmas segítséget jelenthet nekik, ha eközben megtanítjuk nekik azt is, hogy miként tudnak igaz barátságokat kötni.

5. Ingerlékenység: A tehetséges emberek általában keresik a kihívásokat és kockázatvállalók, de az iskolában ezek a tulajdonságok mások számára zavaróvá válhatnak. Lényeges ezért a tehetséges gyermekek energiájának konstruktív irányba terelése, illetve önismeretük fejlesztése, hogy szabályozni tudják az őket érő ingerekre adott válaszok intenzitását.

Láthatjuk tehát, hogy a tehetség egy rendkívül összetett, többtényezős jelenség, amely még csak a csiszolatlan gyémánt állapota. Ahhoz, hogy valódi drágakő válhasson belőle, rengeteg energiát kell befektetni, kitartóan és odaadóan dolgozni a célért, ezt a terhet pedig jó esetben nem egyedül viseli a gyermek, hanem a körülötte lévő támogató környezetet is mozgósítja. Ők gondoskodnak arról, hogy ezek az energiák inkább a magasságok, és ne a mélységek felé orientálódnak. ♦

- Néha megkívánja
A vihar, a felhők orgonája,
S reszket a nagy mindenség egyháza,
Mikor e hang oszloplit megrázza.

De, ha pendült az ideg kobozzán,
Néma lőn a felhői oroslán,
Lábhegyen járt, csendesesen és óva,
Bérci után a hegyek zúgója.

/A lantos/

HA KLASSZIKUSSÁ VÁLSZ,
MINDIG KORTÁRS MARADSZ.

